

Y Gymraeg yn dy fusnes – creu Naws am Le

Welsh in your business – creating a Sense of Place

Y Gymraeg yn dy fusnes – creu Naws am Le Welsh in your business – create a Sense of Place

Cynnwys:

- Cyd-destun a pham defnyddio'r Gymraeg?
- Sut?
- Cymorth sydd ar gael
- Naws am Le

Content:

- Context and why use Cymraeg?
- How?
- Support available
- Sense of Place

Rhagair:

Pecyn sy'n rhoi syniadau ar y Gymraeg a Naws am Le mewn busnes.

Mae Rhan 1 y pecyn yn rhoi arweiniad i berchnogion busnesau ar sut gall defnyddio'r Gymraeg yn dy fusnes fod yn beth da, ac yn dangos y camau posib i fusnesau wneud mwy o ddefnydd o'r Gymraeg.

Defnyddir y cysyniad Naws am Le yn Rhan 2 er mwyn edrych ar sut gall busnesau gogledd orllewin Cymru greu rhywbeth unigryw sydd ynghlwm â'r ardal, gyda'r iaith yn rhan annatod o'r cysyniad hwnnw.

Foreword:

A guide which provides ideas for using the Welsh language and Sense of Place in your business.

This pack provides guidance to business owners on how using the Welsh language in your business can be a good thing. Part 1 gives you context and shows the possible steps for businesses to make more use of the Welsh language.

The Sense of Place concept is used in Part 2 to look at how businesses in north west Wales can create something unique that is linked to the area, with the language being an unique selling point central to the concept.

Y Gymraeg:

Mae'r Gymraeg yn un o ieithoedd hynaf Ewrop, ond, yn bwysicach fyth, yn parhau i gael ei defnyddio'n rheolaidd gan y rhan fwyaf o boblogaeth Gwynedd a Môn.

Y Gymraeg (the Welsh language):

Welsh may have the cool claim to be one of the oldest languages in Europe, but it is also very much a 'here and now' language still used daily by the majority of people in Gwynedd and Anglesey.

86%

o'r boblogaeth yn ymfalchio yn y Gymraeg.

of the population in Wales feel that the Welsh language is something to be proud of.

Cyfrifiad 2021 Census:

Gwynedd:

67% yn deall y Gymraeg/
understand Welsh

64% yn gallu siarad Cymraeg/
can speak Welsh

Môn/Anglesey:

63% yn deall y Gymraeg/
understand Welsh

56% yn gallu siarad Cymraeg/
can speak Welsh

Pam Defnyddio'r Gymraeg?

Mae ymchwil gan Gomsinydd y Gymraeg yn dangos yn glir fod pobl ledled Cymru'n mwynhau gweld a chlywed y Gymraeg, beth bynnag fo'u sgiliau iaith eu hunain.

Why use the Welsh language?

Research by the Welsh Language Commissioner clearly shows people throughout Wales, whatever their own language skills, enjoy seeing and hearing the Welsh language.

94%

o siaradwyr Cymraeg yn rhugl yn nodi bod gwasanaeth Cymraeg o safon yn helpu cwmni i greu argraff dda.
of fluent Welsh speakers feel that providing a Welsh language service of a high standard helps a company make a good impression.

75%

o siaradwyr Cymraeg yn credu y dylai elusennau weithredu'n ddwyieithog yng Nghymru.

of Welsh speakers believe that charities should operate bilingually in Wales.

Sut i ddefnyddio mwy o'r Gymraeg yn dy fusnes

Mae llawer o fusnesau'n defnyddio'r Gymraeg ym mhopeth a wnânt, gan mai dyma sy'n dod yn naturiol iddynt, ac mae hynny'n wych wrth gwrs. Nid yw pawb mor hyderus gyda'u Cymraeg, ond gall pob busnes gymryd gamau bach i ddefnyddio ychydig mwy o Gymraeg ac, fel y gwelwyd gyda'r ystadegau, mae defnyddio'r Gymraeg yn rhywbeth mae'r cyhoedd yn hoff o'i weld.

How to use more Welsh in your business

Many businesses use the Welsh language in everything they do, as this comes naturally to them, and

this is of obviously fantastic. Not everyone is as confident in Welsh, but every business can take little steps to making more use of the Welsh language and, as we saw in the statistics, using Cymraeg is something the public like to see.

Beth mae pobl yn ei weld?

Mae gwneud y Gymraeg yn weledol yn un ffordd syml o gynnwys y Gymraeg yn dy fusnes. Gall camau bychan megis cyfieithu arwyddion neu fwydlenni i fod yn ddwyieithog wneud gwahaniaeth go iawn i brofiad y cwsmer, a chreu agwedd gadarnhaol tuag at dy fusnes. Hyd yn oed os nad yw'r cwsmer yn siarad Cymraeg, mae defnyddio'r Gymraeg yn bwynt trafod diddorol sy'n dangos bod gan dy fusnes ddealltwriaeth o'r ardal.

What can people see?

Making the Welsh language visible is one simple way of including the Welsh language in your business. Small steps such as translating signs or menus to be bilingual can make a real difference to the customer's experience and can engender a positive attitude towards your business. Even if the customer doesn't speak Welsh, using the Welsh language is an interesting discussion point which shows that your business understands the area.

Beth mae pobl yn ei glywed?

Yn yr un modd â gwneud y Gymraeg yn weladwy, mae ei gwneud yn glywadwy yn gallu apelio at gwsmeriaid a chreu ymdeimlad fod dy fusnes yn perthyn i'r ardal.

Beth am ystyried ychydig o gerddoriaeth Cymraeg yn y cefndir? Mae digon o ddewis o gerddoriaeth Cymraeg o bob math, rhywbeth i apelio at bawb!

What can customers hear?

In the same way as making the Welsh language visible, making it audible can appeal to customers and create a sense that your business belongs to the area. Why not consider some Welsh music in the background? There's plenty of choice of Welsh music of all kinds, something to appeal to everyone!

Marchnata dy ffordd i'r Gymraeg

Gall y Gymraeg wneud i'n hardal ni sefyll allan fel rhywle unigryw (mwy am hynny o dan 'Naws am Le') a gall y Gymraeg wneud i dy fusnes sefyll allan ac apelio i gynulleidfa ehangach. Mae defnyddio ychydig o Gymraeg wrth farchnata yn gallu dangos dealltwriaeth o anghenion dy gwsmeriaid a'r parch sydd gan dy fusnes at yr ardal. Dyma rai syniadau marchnata posib:

- Beth am ddefnyddio ambell air Cymraeg wrth ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol?
- Hysbysebu'n ddwyieithog
- Hysbysebu'n y papurau bro

Marketing your way to Welsh

The Welsh language can make our area stand out as somewhere unique (more about that under 'Sense of Place') and the Welsh language can make your business stand out and appeal to a wider audience. Using a little Welsh when marketing can show an understanding of your customers' needs and the respect your business has for the area. Here are some possible marketing ideas:

- Why not use a few Welsh words when using social media?
- Advertising bilingually
- Advertising in the local 'papur bro' (local monthly Welsh newspaper)

Staff a sgiliau Cymraeg

Un ffordd syml o ddefnyddio mwy o Gymraeg yn dy fusnes yw gofyn i'r staff am eu sgiliau Cymraeg a gofyn i'r rhai sydd â rhywfaint o Gymraeg i'w defnyddio gyda chwsmeriaid. Mae bathodynau 'Iaith Gwaith' ar gael sy'n dynodi siaradwyr Cymraeg ac yn ei gwneud hi'n haws i gwsmeriaid ddechrau siarad yn Gymraeg gyda staff sy'n eu gwisgo. Mae bathodynau ar gyfer dysgwyr ar gael hefyd.

Gallwch hefyd ddatblygu sgiliau ieithyddol eich staff drwy ystyried gwersi Cymraeg. Gweler yr adran 'cefnogaeth sydd ar gael' am fanylion.

Staff and Welsh skills

One simple way of using more Welsh in your business is by asking your staff about their Welsh language skills and asking those who have some Welsh to use it with customers. 'Iaith Gwaith' (Work Language) badges are available which denote a Welsh speaker and make it easier for customers to start speaking Welsh with staff who wear them. Badges for Welsh learners are also available.

You could also develop your workforce's Welsh skills by considering Welsh classes. More information on this in the 'support available' section.

Pethau Bychain

Mae'r mwyafrif o bobl Gwynedd a Môn yn gallu siarad Cymraeg, a mwy eto yn gallu defnyddio ychydig o eiriau syml. Gall defnyddio geiriau syml megis "Diolch" a "Croeso" wneud gwahaniaeth mawr i sut mae pobl yn teimlo am dy fusnes. Does dim rhaid bod yn rhugl i ddefnyddio ychydig o Gymraeg.

Little Things

Most people in Gwynedd and Anglesey can speak Welsh, with many more able to use basic phrases. Using basic phrases such as "Diolch" (Thanks / Thank you) or "Croeso" (Welcome) can make a huge difference to how people feel about your business. You don't have to be fluent to use a little Welsh.

Geirfa Syml / Basic Vocabulary

Hello	Helô	Hello
Hi	Shw mae / Su'mae	Shoo-my / Sm'aye
Good morning	Bore da	Bor-eh dah
Good afternoon	P'nawn da	P'noun dah
Good evening	Noswaith dda	Noss-withe thah
Welcome	Croeso	Kroy-soh
Thank you	Diolch	Dee-olch*
Please	Os gwelwch chi'n dda	Oss guail-loo-chun thah
You're welcome	Croeso	Kroy-soh
Good bye	Hwyl	Hoo-ill
Good night	Nos da	Noss dah

FFABRIG CWYR GWENYN

– cynnydd mewn gwerthiant / – increased sales

Dywed y perchennog, Sally: "Mae'r defnydd o'r iaith Gymraeg yn fy musnes wedi ennyn llawer o ddi-ddordeb, a'r rhain sydd wedi derbyn y nifer fwyaf o sylwadau a sylw. Ers i mi ddechrau gyda'r pecynnau dwyieithog, mae bron pawb sydd wedi archebu o Gymru wedi dewis cael y fersiwn Cymraeg, a'r holl siopau, hyd yn hyn, wedi gofyn i gael o leiaf hanner eu stoc yn y Gymraeg.

"O ganlyniad i gael y pecynnau dwyieithog, mae S4C wedi cysylltu i'w dangos ar y rhaglen 'Prynhawn Da', ac fe wnaeth erthygl yn y cylchgrawn Cymraeg 'Golwg' greu rhywfaint o werthiannau hefyd!

"Mae'n ymwneud â rhoi'r dewis i bobl i brynu/gwneud rhywbeth yn eu dewis iaith. Dwi wir yn meddwl bod hynny'n bwysig, a dwi'n gwybod bod fy nghwsmeriaid yn meddwl hynny hefyd."

According to Sally, the owner: "The Welsh Language use in my business has generated a lot of interest, and they've received the most comments and attention. Nearly everyone from Wales who have ordered since I started with these bilingual packs have chosen to have the Welsh version, and all the shops so far have requested at least half of their stock in Welsh.

"As a result of having the bilingual packs, S4C have been in touch about featuring on the programme 'Prynhawn Da', and an article in the Welsh magazine 'Golwg' generated some sales too!

"It's about giving people the choice to buy/do something in their preferred language. I really think that's important, and I know my customers do too."

Siop y Glorian – cryfhau presenoldeb cymunedol / strengthening community presence

MEDD Y PERCHENOG;

“

Yn ystod y ddau ddiwrnod diwethaf daeth gŵr oedrannus i mewn i'r siop i bori, ac yn amlwg yn cymryd sylw o'r arwyddion iaith Gymraeg. Pan glywodd fi'n siarad efo rhywun arall trodd rownd mewn syndod a dweud, "Sais wyt ti, ond mae dy arwyddion i gyd yn y Gymraeg?" Eglurais ein bod yn awyddus i wneud yr ymdrech ac roedd wedi ei blesio go iawn ein bod wedi mynd i'r fath drafferth gyda hyn, er nad ydym yn ddwyieithog ein hunain.

Mae hi werth gwneud yr ymdrech pan yn cael ymateb o'r fath ac mae'n helpu i wneud ein busnes yn rhan o'r lle mae'n masnachu ynddo yn hytrach na dim ond adeilad o bedair wal a allai fod yn unrhyw le yn y byd.

”

ACCORDING TO THE OWNER:

“

In the last couple of days I had an elderly gentleman come into the shop and start browsing, clearly taking in the Welsh language signage. When he heard me speak to someone else he turned around in surprise and said, "You're English, but your signs are all in Welsh?" I explained that we are eager to make the effort and he was genuinely touched we bothered, despite not being bilingual ourselves.

This sort of reaction makes the effort worthwhile, and helps make our business part of the place it trades in rather than just a four wall building that could be anywhere in the world.

”

Naws am Le

Y Cyd-destun Cenedlaethol

Mae'r cysyniad o Naws am Le yn cyfeirio at y cysylltiadau emosiynol a'r ymlyniadau y mae pobl yn eu datblygu neu'n eu profi mewn lleoliadau ac amgylcheddau penodol, ar raddfeydd sy'n amrywio o'r cartref i genedl gyfan. Defnyddir ymdeimlad o le hefyd i ddisgrifio hynodrwydd neu gymeriad unigryw ardaloedd a rhanbarthau penodol.

Mae Naws am Le wedi cael ei ddefnyddio gan Croeso Cymru fel ffordd o farchnata Cymru i'r byd ers nifer o flynyddoedd, ac maent bob amser wedi ymgorffori hyn i mewn i frand Cymru, h.y. dweud wrth bawb beth sy'n unigryw am Gymru.

Gyda digon o hanes i greu argraff arbennig tra'n cadw ei hochr gosmopolitan, mae Cymru'n wlad sydd â llawer o wynebau.

Ond mewn byd sy'n fwyfwy rhithiol, nid y golygfeydd o safon byd eang, na'r siopa, na'r dreftadaeth sy'n gwneud i Gymry sefyll allan – ond naws y lle. Yr ymdeimlad yna o gysur, diogelwch a chynefindra sy'n cyfuno nodweddion ffisegol y tir gyda chof, celf a chwedl.

Y cyffyrddiadau bach hynny o flas lleol sydd wedi eu gweu i mewn i'n stori ar lefel ymarferol drwy fwyd, dyluniad, iaith – ein naws am le.

Fel wyneb Cymru, ein rôl ni yw i feithrin y berthynas fyw yma rhwng person ac amgylchedd, a'i wneud yn le na fyddant yn ei anghofio.

Sense of Place

The National Context

The concept of Sense of Place refers to the emotive bonds and attachments people develop or experience in particular locations and environments, at scales ranging from the home to a whole nation. Sense of place is also used to describe the distinctiveness or unique character of particular localities and regions.

Sense of Place has been used by Visit Wales as a way to market Wales to the world for a number of years, and they have always incorporated this in to brand Wales, i.e. telling everyone what's unique about Wales.

Laden with enough history to create a spectacle while retaining a cosmopolitan edge, Wales is a country with many faces.

But in an increasingly virtual world, it's not the world class scenery or shopping or heritage that makes Wales stand out – it's our feel. That sense of comfort, security and familiarity that blends the physical features of the land with memory, art and myth.

The little touches of local flavour weaved into our story on a practical level through food, design, language – our sense of place.

As the face of Wales it's our job to nurture this living relationship between person and environment, and make it a place they'll never forget.

Beth ydy Naws am Le?

Wrth i ni edrych ar y diffiniad o Naws am Le, does dim un ateb penodol. Beth ydyw yn ei hanfod yw yr hyn sy'n gwneud 'Cymru', sy'n beth personol iawn i lawer o bobl.

Golygai hyn lawer o bethau gwahanol i lawer o wahanol bobl, felly'r awgrym fyddai i archwilio syniadau o gwmpas hunaniaeth fydd yn helpu i greu naws am le ar gyfer eich busnes, sydd wedi'i wreiddio yn eich hanes lleol.

Ceisia ychwanegu dipyn o arwyddion, cynnyrch, neu nodwedd i'ch busnes i ychwanegu ychydig o flas lleol. Neu darganfyddwch ychydig o wybodaeth ddiddorol am eich hardal sy'n ychwanegu i'ch gwybodaeth

leol, a'i basio 'mlaen i'ch ymwelwyr.

Gall y Naws am Le fod yn rhywbeth gweledol, yn arogl, yn rhywbeth clywadwy fel clywed yr iaith Gymraeg, neu'n flas cynnyrch lleol, a.y.y.b.

Ar wahân i ddeall pwy ydan ni, mae'r rhan fwyaf o ymwelwyr yn hoff o gymryd rhan a 'gwneud' y pethau sydd gennym i'w cynnig. Gall profiadau cofiadwy ddiffinio ymweliad – mae nhw'n gyfleoedd i ymdrochi'n ddiwylliannol na gewch chi yn unman arall.

Gall eich rôl fel busnesau o fewn y diwydiant fod mor syml ag arwyddbostio pa weithgareddau sy'n cyfateb i ba ddi-ddordebau – ffordd ddefnyddiol o wneud argraff ardderchog.

Pam fod Naws am Le yn bwysig?

Mae 6 elfen allweddol sy'n dangos pam fod Naws am Le yn bwysig, ond maent hefyd yn amlinellu sut y gallwch ddatblygu eich Naws am Le eich hun ar gyfer eich cwsmeriaid.

■ Hynodrydd

Agored a gonest, hynod a chreadigol – mae Cymru'n wlad Geltaidd sydd â'r hen nodwedd yna: hynodrydd. Mae ein hunaniaeth unigryw yn gadael argraff ar bawb sy'n derbyn ein croeso, ac yn cynnig cyfle iddynt i fyfyrto ar – ac i werthfawrogi – y gwahaniaeth rhwng ein diwylliannau.

■ Gwerth

Allwn ni ddim newid cost ymweliad, ond gallwn gynyddu ei werth. Mae dod â naws am le diriaethol i ymweliad yn ei wneud yn brofiad gwerthfawr iawn a digyffelyb fydd yn cynyddu'r

canfyddiad cadarnhaol cyffredinol o Gymru.

■ Ymlyniad

Rydym eisiau i bawb sy'n ymweld â Chymru syrthio mewn cariad â'n gwlad. Felly meddylwch am yr hyn fydd ei angen ar eich gwesteion - beth sy'n mynd i'w synnu a'u swyno? Efallai mai gwybod am y man gorau i gael rhywfaint o syrffio fydd o, neu rhywbeth mwy ymarferol, fel ble i gasglu presgripsiwn.

■ Darganfod

Mae pawb yn hoff o ddarganfod pethau newydd. Darganfod tafarndai lleol swynol neu sgysiau hwyliog gyda pherchnogion siopau – mae nhw i gyd yn bethau sy'n creu Naws am Le.

■ Dilysrwydd

Dilysrwydd yw popeth. Mae pobl eisiau teimlo eu bod

wedi profi y Cymru di-sglein mae trigolion lleol yn ei fyw. Mae hynny'n dod yn naturiol i ni ond i ymwelwyr mae'n brofiad bythgofiadwy.

■ Cof

Mae'r profiadau gorau yn aros yn y cof ac yn ffurfio cysylltiadau gydol oes gyda lleoedd. Beth am wneud Cymru y lle hwnnw?

Bydd yr holl agweddau hyn yn sicrhau fod profiad pleserus a chofiadwy yn golygu ail-ymweliad.

What is Sense of Place?

When we look at the definition of Sense of Place, there is no definitive answer, it's essentially what makes 'Wales', which is a very personal thing to many people.

It means lots of different things to lots of different people, so the suggestion would be to explore ideas around identity that will help create a sense of place for your business, rooted in your local story.

Try adding signage, a product, or a feature to your business to add a touch of local flavour. Or discover some interesting information about your area that adds to your regional knowledge, and pass it on to your visitors.

A Sense of Place can be something visual, a smell, something audible like hearing the Welsh language, a taste from local produce, etc.

Other than just understanding who we are, most visitors like to get involved and 'do' the things we have to offer. Memorable experiences can really define a visit – they're opportunities for cultural immersion you can't get anywhere else.

Your role as businesses within the industry can be as straightforward as simply signposting which activities match which interests – a helpful way of making a great impression.

Why is Sense of Place important?

There are 6 key elements which highlight why Sense of Place is important, but also outlines how you can develop your own Sense of Place for your customers.

■ Distinctiveness

Open and honest, quirky and creative – Wales is a Celtic country with that rare old quality: distinctiveness. Our unique identity imprints on everyone that accepts our welcome, and offers them an opportunity to reflect on – and appreciate – the

differences between our cultures.

■ Value

We can't change the cost of a visit, but we can increase its value. Instilling a visit with a tangible sense of place makes it a highly valuable and inimitable experience that will raise the overall positive perception of Wales.

■ Attachment

We want everyone who visits Wales to fall in love with our country. So think about what your guests will need – what's going to surprise and charm them? Perhaps it's knowing the best spot to catch some surf, or something more practical, like where to pick up a prescription.

■ Discovery

Everybody loves discovering new things. Chance discoveries of charming local pubs and jovial chats with local shopkeepers – they're the things that really create a sense of place.

■ Authenticity

Authenticity is everything. People want to feel like they've really experienced the unpolished Wales the locals live. That comes naturally to us, but for a visitor it's an experience they'll never forget.

■ Memory

The best experiences linger in the memory and form lifelong bonds with places. Let's make Wales that place.

All these aspects will ensure that a pleasant and memorable experience will mean a return visit.

Sut allwch chi gynnig 'Naws am Le'?

Nawr eich bod yn deall ychydig mwy am Naws am Le, a'i rôl yng nghyd-destun Cymru, beth am edrych ar ffyrdd eraill i'w weithredu o fewn eich busnesau chi.

Y ffordd orau i amlygu eich cynnig Naws am Le yw i rannu astudiaethau achos, sydd i'w gweld yma: <https://www.youtube.com/watch?v=LR5LXm01AuA&feature=youtu.be>

Dyma esiampl lleol gwych yma yng Ngwynedd:

Dim ond ychydig filltiroedd o bentref ymwelwyr enwog Portmeirion mae llety gwely a brecwast newydd Mirain Gwyn ym Mhenrhyndeudraeth. Mae ganddo olygfa odidog debyg ar draws aber afon Dwryd tuag at fynyddoedd Ardudwy. Fodd bynnag, nid ffantasi bensaernïol Eidalaid mo hwn. Mae hwn yn gwbl ddilys Gymreig.

Pan brynodd Mirain hen ficerdy Eglwys y Drindod Sanctaidd, nid dim ond ar lansio busnes yr oedd ei bryd. Roedd am ddathlu pob agwedd ar hanes a diwylliant Cymru.

Mae gan bopeth - y bwyd, y dodrefn a'r dodrefnu meddal, y gwaith celf a'r serameg, y deunyddiau adeiladu, cynnyrch yr ardd, hyd yn oed y matresi, y gobenyddion a'r deunyddiau ymolchi - stori i'w hadrodd. Ac er mwyn gwneud hynny, mae angen y Gymraeg arnoch.

Nid ôl-ystyriaeth yw'r Gymraeg yn Nhaldraeth. Nid oes iddi hyd yn oed yr un statws â'r Saesneg. Hi ddaw'n gyntaf ac, weithiau, hi yw'r unig iaith. Nid yw fyth fodd bynnag yn allgau.

Pam fod y Gymraeg mor bwysig i chi?

Mae'n syml iawn: y Gymraeg yw fy mamiaith ac mae hon yn ardal Gymraeg ei hiaith. Mae hi felly'n rhan annatod on diwylliant, mae'n rhan o bwy ydym ni. Dydw i ddim yn meddwl bod ymwelwyr yn sylweddoli y gallaf dreulio wythnos neu ragor heb siarad yr un gair o Saesneg. Rydym yn siarad Cymraeg bob dydd, yn y gwaith ac adref. Rydym eisiau i bobl o'r tu allan i Gymru ddeall eu bod mewn gwlad wahanol - mae hyn i gyd yn rhan o gyfoeth y profiad iddynt ac yn rhan allweddol o'r hyn sy'n ein gwneud ni'n unigryw.

Sut ydych chi'n defnyddio'r Gymraeg yn y busnes?

O'r eiliad y bydd y gwsteion yn cyrraedd byddaf yn eu cyfarch yn Gymraeg ac yn Saesneg, byddant yn gweld ac yn clywed yr iaith ym mhobman. Mae'n dechrau gyda'r enw Taldraeth ei hun, sy'n golygu "uwchlaw'r aber". Mae llawer o fusnesau gwely a brecwast wedi eu sefydlu mewn hen ficerdai ac roeddem ni am gael rhywbeth unigryw - ac wrth gwrs enw Cymraeg. Mae'r ddwy ystafell wely, Moelwyn a Cnicht, yn enwau mynyddoedd lleol (gallwch eu gweld drwy'r ffenestri) a'r enw ar yr ystafell fwyta yw Glaslyn, llyn ym Mharc Cenedlaethol Eryri. Felly, ar unwaith mae'n ein cysylltu ni â'r dirwedd.

Mae'r holl wybodaeth ar gyfer y gwsteion, y bwydlenni a'r labeli sy'n esbonio mwy am y dodrefn a'r lluniau, yn ddwyieithog. Mae gennym hyd yn oed labeli ar eitemau brecwast - y salad ffrwythau, sudd grawnffrwyth, jamiau a marmalêd cartref. Fel hyn gall pobl gael ymdeimlad o'r Gymraeg mewn bywyd pob dydd.

Mae ein gwefan hefyd yn gwbl ddwyieithog a byddaf yn trydar ac yn postio ar Facebook

yn Gymraeg a Saesneg. Fyddwn ni ddim, fodd bynnag, yn cyfieithu popeth. Pan fyddwch chi'n mynd ar wyliau dramor, mae'n brofiad plaserus i ddysgu ambell i air syml drwy ei weld yn cael ei ddefnyddio. Mae rhai o'n harwyddion, fel "parcio" er enghraifft, neu "preifat" ac "oer/poeth" ar y tapiau yn Gymraeg yn unig.

Sut ydych chi'n gwneud iddo deimlo'n gynhwysol i westeion sydd ddim yn siarad Cymraeg?

Rydym wir am iddynt ddeall beth mae'r iaith yn ei olygu i ni ac i roi cynnig ar ychydig o eiriau Cymraeg. Mae ffolderi llawn gwybodaeth i'r gwesteion yn yr ystafell fwyta ynglŷn â hanes Cymru, chwaraeon a gweithgareddau, trefi a phentrefi lleol - ac mae adran swmpus am y Gymraeg. Mae'n cynnwys rhestr o enwau lleoedd lleol a'u hystyron, rhywbeth am y wyddor Gymraeg, sut i gyfrif yn Gymraeg, enwau'r tymhorau a dyddiau'r wythnos, rhestr o eiriau cyffredin a rhai ymadroddion syml iddynt roi cynnig arnynt, megis "bore da" neu "sut dach chi?". Ymgysylltu â phobl sy'n bwysig, ennyn chwilfrydedd ynddynt.

Sut aethoch chi ati i greu Ymdeimlad lle cryf yn y tŷ?

Roedd yr adeilad wedi bod yn wag ers tua 6 mlynedd pan wnes i a'm gŵr Geraint ei brynu a threulio gryn amser yn clirio'r ardd, a oedd wedi tyfu'n wyllt iawn, crafu'r papur wal naddion pren, paentio'r waliau gyda phaent clai a diogelu'r plastr calch, sandio'r lloriau a mynd â'r gwaith pren yn ôl i'r ffawydd coch Canada ac America gwreiddiol. Mae hwn yn ficerdy sydd wedi'i restru'n Radd II ac fe'i codwyd ym 1858 ac roeddem yn ffodus bod y nodwedddion gwreiddiol hyn yn dal ynddo.

Teulu Oakley, perchnogion chwareli Blaenau Ffestiniog, a dalodd amdano ac felly y mae cysylltiad cryf gyda'r diwydiant llechi lleol, a fydd gobeithio'n cael statws Safle Treftadaeth Byd yn fuan. Gallwch weld hyn yn ffabrig

yr adeilad: linteli llechen, lloriau llechen a waliau cerrig gwych yn yr ardd Oes Fictoria. Gwnaethom barhau â'r thema gydag arwyddion newydd, llwybrau ac ardaloedd parcio wedi'u gwneud o lechen. Y medaliynau ar y ffenestri calchfaen deulawr ar dalcen y tŷ oedd ein hysbrydoliaeth ar gyfer logo Taldraeth, felly mae popeth yn clymu â'i gilydd.

Sut mae eich bwyd yn adlewyrchu'r ardal leol?

Rwy'n angerddol ynglŷn â bwyd gan i mi gael fy ngeni ar fferm. O'r tŷ gallwch weld ŵyn fy mrawd yn pori ar y morfeydd heli, felly wrth gwrs mae Cig Oen Rhost Morfa Heli Dwyrdd ar y fwydlen gyda'r hwyr ynghyd â Bochau Eidion Arludwy, Pastai Cig Eidion a Chwrw Mŵs Pîws Porthmadog a Brithyll Trawsfynydd wedi'i stwffio. Daw'r holl wyau, selsig a'r cig moch ar gyfer brecwast o ffynonellau lleol - pobl yr ydym ni'n eu hadnabod. A chaiff y cyfan ei weini ar hen grochenwaith Portmeirion, wrth gwrs.

Yn yr ardd furiog o Oes Fictoria rydym wedi plannu coed ceirios, amrywiaeth gwreiddiol o goed afalau Cymreig, tatws, letys, nionod, rhiwbob, coed ffrwythau, cyrens duon, mafon, llys a gwsberis. Fy arbenigedd i yw pwdinau - rydw i wedi ennill gwobrau am fy nghoginio yn

Sioe Frenhinol Cymru - a byddaf yn gwneud pob math o grymlau a thartenni gyda'r cynnyrch hyfryd a ffres hwn.

Sut fyddwch chi'n helpu pobl i archwilio'r ardal gyfagos?

Arferai fy nhad fynd â ni i gerdded y mynyddoedd pan oeddem yn fach. Byddai'n gwybod am bob copa a llyn. Felly nid dim ond cyfeirio pobl fyddwn ni - gallwn roi gwybodaeth leol go iawn iddynt a fydd yn eu helpu i archwilio, gyda gweithgareddau megis saffari bwyd. Yn dibynnu ar y tymor gallwn gynnig teithiau i fferm y teulu er mwyn gweld yr wyna, y cneifio neu'r ŷd yn cael ei dorri. Mae'n rhan o roi profiad gwirioneddol ddilys iddynt.

How can you offer a 'Sense of Place'?

Now that you hopefully understand a little more about Sense of Place and its role within the Welsh context, let's look at ways that you can implement it in your own businesses.

The best way to highlight the Sense of Place offer is to share some case studies, which you can find here: <https://www.youtube.com/watch?v=IR5lXm01AuA&feature=youtu.be>

Here's another fantastic local example in Gwynedd:

Mirain Gwyn's new B&B in Penrhyndeudraeth is just a couple of miles from the famous tourist village of Portmeirion. It has a similar stupendous view across the Dwyryd Estuary towards the Ardudwy mountains. But this is no playful Italianate architectural fantasy. This is as authentically Welsh as it gets.

When Mirain bought the old vicarage of Holy Trinity Church, she didn't just want to launch a business. She wanted to celebrate every aspect of Welsh history and culture.

Everything - the food, the furnishings and furniture, the art and ceramics, the building materials, the garden produce, even the mattresses, pillows and toiletries - has a Welsh story to tell. And to do this, you need the Welsh language.

At Taldraeth, Welsh isn't an afterthought. It doesn't even have equal billing with English. It comes first and, occasionally, it stands alone. But it never excludes.

Why is the Welsh language so important for you?

It's very simple: Welsh is my first language and this a Welsh-speaking area. So it's an integral part of our culture, it's who we are. I don't think visitors realise that I can go a week or more without speaking any English at all: we speak Welsh every day, at work and at home. We want people from outside Wales to understand they are in a different country - it's all part of the richness of the experience for them and a huge part of what makes us distinctive.

How do you use Welsh in the business?

Right from the moment guests arrive and I greet them in Welsh and English, they will see and hear the language everywhere. It all begins with the name of Taldraeth itself, which means "above the estuary". There are quite a lot of old vicarage B&Bs and we wanted something unique - and of course a Welsh name. Both the guest rooms, Moelwyn and Cnicht, are named after local mountains (you can see them from the windows) and the dining room is called Glaslyn, a lake in the Snowdonia National Park. So straight away it connects us to the landscape.

All the guest information, the menus and the labels to explain more about the furniture and the paintings are bilingual. We even have labels on the breakfast items - the fruit salad, grapefruit, juices, homemade jams and marmalades. So people can get a feel for the use of Welsh in everyday life.

Our website is also completely bilingual and I'm tweeting and posting on Facebook in both Welsh and English. But we don't translate everything. When you go on holiday abroad, it can be enjoyable to pick up simple words just

by seeing them in use. So some of our signs, "parcio" for instance or "preifat" and "oer/poeth" on taps, are just in Welsh.

How do you make it feel inclusive to non-Welsh-speaking guests?

We really want them to understand what the language means to us and to give it a go with a few words. There are comprehensive folders of guest information in the dining room about the history of Wales, sports and activities, local towns and villages - and there's a big section about the Welsh language. It includes a list of local place names and what they mean, something about the Welsh alphabet, how to count in Welsh, the names of the seasons and days of the week, a glossary of common words and some simple phrases for them to try such as "bore da" or "sut dach chi?". It's all about engaging people, making them curious.

How did you go about creating a strong Sense of Place in the house?

It had been empty for about six years when I bought it with my husband Geraint and we took quite a long time to clear the garden, which was really overgrown, strip out the woodchip wallpaper, paint the walls with clay paint to protect the lime plaster, sand the floors and take the woodwork back to its original Canadian and American pitch pine. This is a Grade II listed vicarage dating back to 1858 and we're lucky that it still had all these original features.

It was paid for by the Oakley family who owned quarries in Blaenau Ffestiniog so there's a strong connection with the local slate industry, which we hope will soon be awarded World Heritage Site status. You can see it in the fabric of the building: slate lintels, slate floors and wonderful stone

walls in the Victorian garden. We continued the theme with new slate signs, paths and parking areas. The medallions on the two-storey sandstone windows at the gable end gave us the inspiration for the Taldraeth logo, so it all ties in.

How does your food reflect the local area?

I'm passionate about food because I was born on a farm. From the house you can see my brother's lambs grazing on the saltmarshes, so of course Dwyryd Salt Marsh Roast Lamb is on the evening menu along with Arduwly Welsh Beef Ox Cheeks, Beef and Porthmadog Purple Moose Ale Pie and Stuffed Trawsfynydd Trout.

All the eggs, bacon and sausages for breakfast are from local sources - people we know. And it's all served on vintage Portmeirion pottery, of course.

In the Victorian walled garden we've planted cherry trees, original variety Welsh apples, potatoes, lettuce, onions, rhubarb, fruit trees, blackcurrants, raspberries, blueberries and gooseberries. My speciality is puddings - I've won prizes for my cooking at the Royal Welsh Show - and I make all sorts of crumbles and tarts with this lovely fresh produce.

How do you help people explore the great outdoors?

My Dad used to take us up the mountains when we were little, he knew

every peak and every lake. So we don't just point guests in the right direction - we can give them proper local knowledge and introduce them to people who will help them explore with activities such as food safaris. Depending on the season we can offer trips to the family farm for lambing, shearing or haymaking. It's all part of giving them an experience that is truly authentic.

Rydym wedi amlygu pwysigrwydd yr iaith Gymraeg yn rhan cyntaf y pecyn adnoddau, ond peth arall sy'n ymddangos yn bwysig yw gwybodaeth leol. Mae'n hanfodol fod busnesau yn gwybod am eu hamgylchoedd, beth sy'n mynd ymlaen, y llefydd unigryw gall ymwelwyr eu mwynhau, ond hefyd pethau ymarferol megis y toiledau cyhoeddus agosaf, amseroedd agor atyniadau, ac yn y blaen.

Mae bwyd hefyd yn ddylanwad pwysig ar benderfyniad pobl i ymweld â Chymru – mae ymwelwyr yn fwy detholgar, ac yn cymryd diddordeb ynghylch ffynhonnell eu bwyd (cynnyrch lleol).

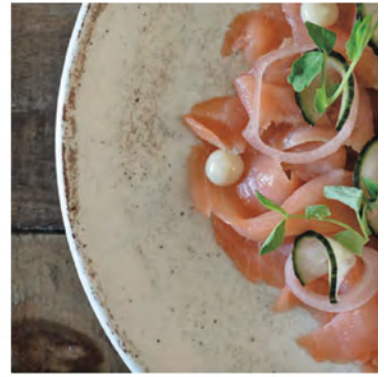
Dyma rai awgrymiadau gwych o Becyn Adnoddau Bwyd Cymru Croeso Cymru (<https://businesswales.gov.wales/foodanddrink/sites/foodanddrink/files/Food%20Tourism%20Toolkit.pdf>), i gynnig platiad o Naws am Le:

- Adnabod eich cystadleuwyr. Pwy yn eich ardal chi sy'n rhoi cynnig da o ran bwyd Cymreig? Ewch i ymweld ac i ddysgu. Os ydych chi ar eich gwyliau, dysgwch gan ranbarthau a gwledydd eraill
- Dywedwch wrth bawb am eich bwyd a diod Cymreig nodedig. Defnyddiwch y cyfryngau cymdeithasol i siarad am eich

bwyd, gan uwchlwytho lluniau i ddechrau sgwrs ac i ymgysylltu â phobl

- Os ydych chi'n cael eich cynhyrchion bwyd a'ch cynhwysion yn lleol, dywedwch wrth eich cwsmeriaid – byddant wrth eu bodd â'ch ethos cynaliadwy
- Gwnewch yn siŵr eich bod yn gwybod pa fusnesau bwyd a diod gwych eraill sydd yn eich ardal leol er mwyn i chi allu traws-hyrwyddo eich busnesau – gan gydweithio i gadw mwy o bunnoedd yn eich cymuned leol
- Os yw eich cynhyrchion a'ch cynhwysion wedi ennill gwobrau e.e. y Great Taste Awards, dangoswch hynny ar eich bwydlen, byrddau du a.y.y.b.
- Defnyddiwch yr iaith Gymraeg ar eich bwydlen i atgyfnerthu eich naws am le. Gallech gael bwydlen ddwyieithog, cyfieithu'r penawdau neu gynnwys enwau'r prydau
- Defnyddiwch broapiau steilio i gyfoethogi cymeriad Cymreig eich busnes e.e. defnyddio llechen Gymreig ar gyfer eich bwrdd caws

Bydd yr holl astudiaethau achos ac awgrymiadau defnyddiol hyn yn eich helpu i gynnig profiad gwych i'ch cwsmeriaid.

We have highlighted the importance of the Welsh language in the first part of this toolkit, but what also comes out as very important is local knowledge. It's essential that businesses know about their surroundings, what's going on, those unique little places that visitors can enjoy, but also very practical things like the nearest public toilets, the opening times of attractions and so on.

Food is also a very important influence on people's decision to visit Wales - visitors are more discerning, and take an interest in where their food comes from (local produce).

Here are some great tips from Visit Wales' Food Tourism Toolkit (<https://businesswales.gov.wales/foodanddrink/sites/foodanddrink/files/Food%20Tourism%20Toolkit.pdf>), to offer a culinary Sense of Place:

- Know your competition. Who in your area offers Welsh food really well? Go and visit and learn. If you are on holiday, learn from other regions or countries
- Shout about your distinctive Welsh food and drink. Use social media to talk about

your food, upload photos – create a conversation and engage with people

- If you source your food products and ingredients locally, tell your customers – they will love your sustainable ethos
- Make sure you know what other great food and drink businesses there are in your local area so you can cross promote your businesses – work together to keep more £s in your local community
- If your products or ingredients have won awards e.g. the Great Taste Awards, show it on your menu, blackboards, etc
- Use the Welsh language on your menus to reinforce the authenticity and sense of place. You could have a fully bilingual menu, translate headings or include dish names
- Use styling props to enhance the Welsh character of your business e.g. use Welsh slate for your cheese board

All these useful case studies and tips will help you offer a great experience for your customers.

Y Gymraeg (the Welsh language)

Cymorth sydd ar gael / Support Available

1. Helo Blod - (gov.wales)

Cyfieithu am ddim i dy fusnes?
Wel, Helo Blod.

Dyma wasanaeth cyngor a chyfieithu, sy'n dy helpu i ddefnyddio mwy o Gymraeg yn dy fusnes.

Dod â phobl at ei gilydd. Creu ewylllys da. Cadw cwsmeriaid ffyddlon. Gall defnyddio'r Gymraeg gael effaith fawr ar dy fusnes.

Cyfieithu am ddim? Gall Helo Blod gyfieithu hyd at 500 gair i'r Gymraeg, bob mis, am ddim i dy fusnes. Mae modd gwneud bwydlen dy fwyty yn ddwyieithog neu ddenu cynulleidfa newydd ar dy gyfryngau cymdeithasol. Mae'n hawdd — creu cyfrif, mewn â ti, rho'r testun Saesneg i'w gyfieithu i mewn, ac fe wnaiff Helo Blod y gwaith caled i ti. A dyna ni! Cei di'r cyfieithiad yn ôl o fewn pedwar diwrnod gwaith — neu un diwrnod gwaith os yw'n llai na phum gair!

Newydd i Helo Blod? Rho ganiad i Helo Blod ar 03000 25 88 88, neu gofrestru ar llyw.cymru/HeloBlod

1. Helo Blod - [Welcome to Helo Blod | Helo Blod \(gov.wales\)](http://gov.wales)

Fancy free Welsh translation for your business? Just say hello to Blod

Helo Blod is your fast and friendly Welsh translation and advice service, which can help you use more Welsh in your business.

Spread your message further. Turn customers into regulars. Bring communities together. Using just a little bit of Cymraeg can make a big difference to your business.

Helo Blod can translate 500 words a month into Welsh for your business. You can make your menu bilingual, attract a new audience on social media, or something as simple as having an open and closed sign in Welsh on your front door. You'll just need to create your Helo Blod account, log-in, then give us the English text you'd like translated. Helo Blod will return your translations within four working days — or the next working day if it's five words or under!

How do I use Helo Blod? You can call 03000 25 88 88 and speak to Helo Blod, or just create your account on gov.wales/HeloBlod

2. Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru - (cyfieithwyr.cymru)

Cymdeithas
Cyfieithwyr
Cymru

Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru yw'r corff cenedlaethol sy'n arwain, datblygu a hyrwyddo cyfieithu proffesiynol. Hi yw'r unig gymdeithas broffesiynol ar gyfer cyfieithwyr Cymraeg <> Saesneg, p'un a ydynt yn gyfieithwyr testun ynteu'n gyfieithwyr ar y pryd.

[Hafan \(cyfieithwyr.cymru\)](http://Hafan (cyfieithwyr.cymru))

2. Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru - [Homepage \(cyfieithwyr.cymru\)](http://Homepage (cyfieithwyr.cymru))

Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru (the association of Welsh translators and interpreters) is the national body which leads, develops and promotes the profession in Wales. It is the only professional association for English <> Welsh translators and interpreters.

[Hafan \(cyfieithwyr.cymru\)](http://Hafan (cyfieithwyr.cymru))

3. Comisiynydd y Gymraeg - Busnesau ac elusennau (comisiynydd- dygymraeg.cymru)

Dyma'r gwasanaethau a gaiff eu cynnig:

- System ar lein er mwyn hunanasesu eich gwasanaethau
- Cymorth i baratoi Cynllun Datblygu sy'n gyfle i adnabod eich prif wasanaethau Cymraeg
- Cymorth wrth weithio tuag at gydnabyddiaeth swyddogol y Comisiynydd am eich Cynnig Cymraeg
- Hyfforddiant a chymorth un i un yn seiliedig ar eich anghenion
- Cyfarfodydd rhwydweithio rheolaidd er mwyn rhannu profiadau ac arfer dda
- Canllawiau ymarferol ar bob agwedd o ddatblygu gwasanaethau Cymraeg
- Gwasanaeth prawffddarlenn - hyd at 1,000 o eiriau'r flwyddyn.

**Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner**

3. Welsh Language Commissioner - Businesses and charities (comisiynyddygymraeg.cymru)

The services offered:

- Online system to self-assess your services
- Guidance on preparing your development plan which is an opportunity to identify your key Welsh language services
 - Support as you work towards official Commissioner recognition for your Cynnig Cymraeg (Welsh Offer)
 - Training and one to one advice based on your needs
- Regular networking meetings to share experiences and good practice
- Practical guides on all aspects of developing Welsh language services
- Free proofreading service – up to 1,000 words a year.

4. Dysgu Cymraeg / Learn Welsh

5. Tudalennau Facebook anffurfiol / Informal Facebook pages

- (1) [Hwb Cymraeg Môn ac Arfon | Facebook](#)
- (2) (1) [Dysgu Cymraeg / Learn Welsh | Facebook](#)
- (3) (1) [Môn | Facebook](#)
- (4) (1) [Rhwydwaith Menywod Cymru | Facebook](#)
- (5) (1) [Siaradwyr Cymraeg | Facebook](#)

6. Ni! Y Mentrau Iaith / Us! The Mentrau Iaith (roughly translated as language enterprises)

[Hafan - Menter Iaith Môn \(menteriaithmon.cymru\)](https://hunaniaith.cymru/hwp/en/home/)
<https://hunaniaith.cymru/hwp/en/home/>

